

De huidige gemeente Vleuten-de Meern bestond in die tijd uit een groot aantal gerechten: de Haar, Themaat Westrenen, Themaat Engsgerecht, de Hegge op Themaat, Vleuten, Rosweide, Veldhuizen, Reyerscop-Kreuningen, Reyerscop-Meerlo, Reyerscop-Ligtenberg, Galecop, Papendorp en Oudenrijn-Heycop (toestand 1795). Onder het Franse bewind (1795-1815) werden de gerechten als bestuurlijke eenheden afgeschaft en vervangen door een kleiner aantal gemeenten.

De toekomst

De plannen voor een grote nieuwbouwwijk, die tussen Utrecht en de kernen Vleuten en De Meern in de nabije toekomst gebouwd gaat worden, zouden gezien de historische waarde van het gebied bij de invulling rekening moeten houden met oude, belangrijke structuren. De oorspronkelijke loop van de Oude Rijn kan bijvoorbeeld (deels) hersteld worden waarvan de oevers kunnen dienen als park. Het behoud van andere structuren zoals de in 1385 gegraven Leidse Rijn, weteringen en dijken is wenselijk. Ook archeologische plaatsen zoals die van verdwenen kastelen (Den Hoed, Den Eng en Huis te Vleuten) kunnen door planologen en stedenbouwkundigen in de nieuwe wijk geïntegreerd worden.

Op deze manier blijven historische banden op enige wijze intact. De diversiteit van de wijk die hieruit voort zou vloeien heeft een positieve werking op de leefbaarheid die uitstijgt boven die van de hierboven geschetste uniforme, rechthoekige nieuwbouwwijk zoals we die in elke Nederlandse stad kunnen vinden.

M. Laman

Literatuur

De auteur heeft voor dit artikel gebruik gemaakt van de rapporten van het Monumenten Inventarisatie Project. Het betreffen het regiorapport *Veenweidegebied* en het gemeenterapport *Vleuten-de Meern*.

■

Indicatieve flora- en faunagegevens in het gebied van Vleuten de Meern

In de periode 1978-1982 is er door het bureau Milieu-inventarisatie van de Provincie Utrecht een inventarisatie uitgevoerd naar de het vegetatie-bestand in de streek rondom Vleuten- de Meern. In 1989 is dit onderzoek aangevuld met een tweetal onderzoeken van bureau Waardenburg B.V., een Vegetatiekundig onderzoek en een Avifauna-inventarisatie.

De gegevens van deze inventarisaties zijn gebruikt om hieronder een indicatie te geven van de in het gebied voorkomende vegetatie die de minste verstoringen vertoont. Vanzelfsprekend worden de meer algemeen voorkomende plantensoorten aangetroffen zoals de pinksterbloem, koekoeksbloem en de moerasrolklaver. Daarnaast komen er door de wet beschermde planten voor zoals de zwanebloem. De namen van de voor het gebied kenmerkende flora, bijvoorbeeld het fonteinkruid en de waterviolier, zijn in de tekst steeds onderstreept. De faunagegevens worden voor zover bekend bij elk topografisch deelgebied genoemd.

Er is naar gestreefd om die natuurwaarden aan te geven die voor grotere delen van het gebied van belang zijn; de begroeiing van een individuele sloot of berm wordt hier niet genoemd. Immers de ecologische infrastructuur van deze schraalgraslanden als geheel bepaalt de waarde van dit gebied. Tot deze infrastructuur moeten overigens ook de vochtige loofbossen gerekend worden, die in het gebied worden aangetroffen.

Indicator voor schoon slootwater: Krabbescheer.

Polder Haarrijnen

De polder Haarrijnen ligt ten noorden van Vleuten. Het noordelijke en noordoostelijke deel wordt gekenmerkt door bijzondere moeras- en oevervegetaties. De planten die hier worden aangetroffen, houden van schoon water zoals bijvoorbeeld de *dotterbloem*. Op een enkele plek kan in de venige kommen het *moeraskartelblad* worden aangetroffen. Andere van de hier aangetroffen zogeheten schoonwaterplanten zijn *krabbescheer*, *waterviolier*, en bepaalde *kranswier- en fonteinkruidsoorten*.

Deze vegetaties verdwijnen als het slootwater vervuild wordt. Dit kan gebeuren door bijvoorbeeld meststoffen of de inlaat van gebiedsvreemdwater. Maar ook met de eventueel nieuwe belasting in het kader van de te verwachten ontwikkelingen in het gebied moet met dit aspect rekening worden gehouden. Zo zal hoogopgaande begroeiing met veel blad door schaduwwerking en voedselverrijking ten gevolge van bladval een verstoring van de waardevolle vegetatie te weeg brengen.

Aan opgaande begroeiing worden hier in hoofd-

zaak bomenrijen langs de wegen aangetroffen. Deze bestaan uit verschillende soorten, waaronder vrij oude wilgen. Een bosperceel bij de eendekooi en een bosperceel langs de A2 bestaan uit wilgen, essen, berken en populieren met een soortenrijke kruidlaag.

De in de polder aangetroffen fauna bestaat uit de bruine en groene kikker, de haas en de mol. Voor wat betreft de broedvogels zijn als de meer bijzondere soorten de tureluur, spotvogel, groenling en de putter geïnventariseerd.

Polder Lage Weide

Deze polder, gelegen ten zuidwesten van de Rijksweg A2 vertoont veel overeenkomsten met de polder Haarrijnen voor wat betreft de moeras- en watervegetaties. Dit komgebied bestaat uit natte, kalkloze klei- of klei op veengrond. Vooral in het noordwestelijke deel zijn de slootvegetaties goed ontwikkeld en bestaan deze uit vrij veel plantensoorten, zoals *fonteinkruid-* en *waterpestsoorten*. Ook hier dus een teken van schoon water. Van de drijvende waterplanten zijn het drijvend fonteinkruid, kikkerbeet en gele

plomp aangetroffen. Tevens is hier de beschermde zwanebloem en het niet beschermde pijlkruid in de sloten aangetroffen.

Tussen de aanwezige grienden, onder andere snijgriend aangeplant met wilg, liggen weinig bemeste, vochtminnende, kruidenrijke graslandvegetaties met plantensoorten als de pinksterbloem, koekoeksbloemen de moerasrolklaver. In de berm zijn zeldzame planten aangetroffen als grijskruid, bitterkruid en de mooie roos-rood bloeiende aardakker.

Aan de westzijde van de polder ligt de voormalige versterking Den Engh. Binnen de gracht staat nog een oude hoogstamboomgaard. Een markant punt in het landschap wordt gevormd door de oude bomen in de direkte omgeving waaronder populieren.

Deze polder is rijk aan voor de provincie Utrecht minder algemeen tot vrij zeldzame plantensoorten. In het Beleidsplan Natuur en Landschap van 18 maart 1992 zijn deze plantensoorten als aandachtsoort opgenomen en aangewezen om beschermd te worden.

Eventuele bebouwing, bebossing en bemesting moeten daarom als uiterst bedreigende invloeden worden aangemerkt.

Polder Harmelerwaard

Typerend voor deze ten noordoosten van Harmelen gelegen polder zijn de oevervegetatie met dotterbloem en de wat voedselarmere graslandpercelen met een kamgrasvegetatie. Karakteristiek zijn tevens de vele boomgaarden. Langs de wegen komen rijen met wilgen, elzen en populieren voor, typische bomen voor natte, laaggelegen komgronden. Ook bij het Huis Harmelen komen boomgaarden voor en een bosvegetatie van eiken, essen en iepen.

Polder De Bijleveld

In dit geval betreft het het deel van de polder ten noorden van de A12. Op enkele plekken in deze polder komen goed ontwikkelde vegetaties voor met o.kranswieren, waterviolier en fonteinkruidsoorten. Ook kan men goed ontwikkelde vegetaties aantreffen met witte waterkers en grote waterpepe. Matig soortenrijke dotterbloemvegetaties worden eveneens aangetroffen.

Ten zuiden van Nieuwveld is een plantensoortenrijke, vochtige ruigtevegetatie en populierenbos geïnventariseerd, evenals een nabij gelegen perceel met een matig soortenrijke kamgraslandvegetatie.

In de direkte omgeving van Nieuwveld en Vleuterweide zorgt een opgaande begroeiing voor afwisseling in het landschap. Deze bestaat uit een boomgaard, boomrijen van elzen en wilgen en een griend met een natuurlijke soortenrijke onderbegroeiing.

Omgeving De Meern

De lokaties rondom de Meern zijn voor een deel vanuit natuuroogpunt nogal verstoord. Er komen niet

zulke bijzondere vegetaties voor. Soortenarm grasland met frans raaigras en een matig soortenrijke kamgraslandvegetatie overheersen hier. Wat betreft de opgaande begroeiing worden zowel bomenrijen als boomgaarden en een enkel populierenbos aangetroffen. De bomenrijen bestaan o.a. uit wilgen en elzen.

De gewone pad, diverse kikker soorten en de kleine watersalamander vormen hier de aangetroffen fauna. Van de meer bijzondere broedvogels moeten onder andere worden genoemd de grauwe vliegenvanger, de boomvalk, de spotvogel, grasmus, roek, putter, kneu en de rietgors.

Strijkviertel

Dit gebied in de polder Oudenrijn ten oosten van Vleuten vertoont ondermeer een matig ontwikkelde vegetatie van moerasvergeetmijniet en watermunt. Ook de dotterbloemgraslandvegetatie is matig soortenrijk met onder andere moerasrolklaver en moeraswalstro. De hier aangetroffen knotpopulieren en knotwilgen vertegenwoordigen een zekere natuurwaarde, omdat in de boomholtes andere planten zich kunnen vestigen zoals bitterzoet en de eikvaren. We spreken dan van zogeheten epityfen. Ook vogels zoeken deze holtes op als broedplaats.

Bij een van de industrieterreinen is natuurbouw gepleegd met een goed resultaat voor wat betreft plantensoorten rijkdom die het gebied rondom Vleuten in zich heeft. Hier zijn door middel van natuurtechniek de natuurwaarden verbeterd.

Als faunabestand werden ondermeer de groene kikker, de heikkikker en de bruine kikker aangetroffen evenals de gewone pad.

Vleuterweide

De Vleuterweidepolder ten zuiden van Vleuten heeft naar het zuiden toe een hogere ligging ten gevolge van een daar aanwezige stroomrug. In het centrum van de polder liggen een paar sloten met een soortenrijke dotterbloemvegetatie met *dotterbloem*, *echte koekoeksbloem* en *tweerijige zegge* als kensoorten. Andere soorten zoals moerasrolklaver, brunel, goudhaver, ruwe smele en het heelblaadje maken de polder plaatselijk interessanter.

Op voedselarmere plekken in de polder worden kamgras, wilde peen en wilde bertram aangetroffen. Vooral wilde peen is een veel voorkomende plant in het rivierengebied.

In de sloten groeien het glanzig fonteinkruid, het drijvend fonteinkruid en de geel bloeiende watergentiaan. Ook de beschermde zwanebloem is hier aangetroffen.

Vermeldenswaardig is nog een meidoornhaag die bescherming biedt aan een van de aanwezige boomgaarden.

Vleuten

Ten noorden van Vleuten bij de Haanweg komt een perceel voor met een iepenrijk eikenessenbos en een soortenrijke onderbegroeiing. Tevens wordt hier een, inmiddels deels bebouwd perceeltje essenhakhout en een populierenbosje aangetroffen. Voor het overige is een matig soortenrijke grasland- en slootplantvegetatie aangetroffen.

De verdedigingstoren Den Ham, ten westen van Vleuten bezit een terreinafscheiding van hoogstamfruitbomen. Een rij elzen en andere vrij oude bomen markeren hier het landschap.

Hoge Weide

Dit gebied ligt hoger dan de tot nu toe behandelde polders. Dit betekent dat er soorten voorkomen die gedijen op drogere grond, zoals kamgras en frans raaigras. Ook oude populieren, wilgen en enkele andere boomsoorten hebben hier een standplaats gevonden.

Bij het Huis te Voorne komt een gemengd bos voor met een gesloten kruidlaag evenals een iepenrijke eikenessenbosvegetatie met een goed ontwikkelde, soortenrijke kruid-, struik-, en boomlaag. De laan met oude beuken is van belang als broedplaats voor vogels. Hiervan werden dan ook de grote lijster, de spotvogel de grauwe vliegenvanger de groenling, putter en kneu waargenomen.

Haarzuilens

Ook het kasteel met zijn park ligt hoger dan de omringende polders. Dus ook hier wordt een vegetatie van kamgras en frans raaigras aangetroffen, dit laatste ook gemengd voorkomend met ander kruid zoals bijvoorbeeld het fluitkruid. Het bos bestaat in hoofdzaak uit een iepenrijke eikenessenvegetatie met een soortenrijke kruidlaag, kenmerkend voor een voedselrijke vrij vochtige tot vrij droge zandige of kleiïge grond. De boomlaag bestaat ondermeer uit iep, esdoorn, beuk, eik en es. In de struiklaag worden meidoorn, hazelaar, vogelkers en vlier naast nog andere soorten aangetroffen. De zeer soortenrijke kruidlaag vertoont ondermeer klimop, lelietje van dalen, bosanemoon, nagelkruid, fluitkruid, hondsdrif en brandnetel.

Deze rijke vegetatiestructuur biedt tevens een biotoop voor vele diersoorten.

Lanen met onder andere eiken en populieren en een elzenbegroeiing wisselen in de landschappelijke aanleg af met meidoornstruweel, oude beuken en vrij oude wilgen. Dankzij het feit dat een groot deel van de laan- en sierbomen bij de aanleg al als volwassen exemplaar zijn geplant, levert het park zijn huidige volgroeide karakter.

Conclusie

In dit deel van de provincie Utrecht vertegenwoordigen de volgende gebieden de hoogste natuurwaarden: het staatsnatuurmonument bij de Bijleveld, de polders Haarrijnen, Lage Weide en het noordelijke deel van de polder Bijleveld. Aangrenzend zijn de Heycapse polder, het zuidelijk deel van de polder Bijleveld en de polders ten westen van de spoorlijn bij Kockengen vergelijkbaar met de hiervoor genoemde polders. Haarzuilens is van waarde door de aanwezigheid van vochtig loofbos.

Met elkaar vormen deze gebieden de onmisbare schakels in de ecologische infrastructuur. Alleen een planontwikkeling die rekening houdt met deze natuurwaarden kan een behoud van de infrastructuur waarborgen. Juist de bewoners van het gebied dragen in deze een bijzondere verantwoordelijkheid.

P.H.E. Claringbould

Indicator voor plantensoorten-rijke slootkanten, die niet bemest worden: echte koekoeksbloem.